

Asia: VN/14277/2025

Lausuntopyyntö hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun valtioneuvoston asetuksen muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

1. Huomionne ehdotetuista hyte-kertoimen indikaattorien tavoitearvoista (3 §) ja laskentatavasta (3 a §)?

Etelä-Savon hyvinvointialueen näkemyksen mukaan rahoitusmallin kannustavuuden lisääminen on hallitusohjelman mukainen tavoite ja se on kannatettavaa. Tällä tavoin saadaan hyvinvointialueet huomioimaan entistä paremmin hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen omissa palveluissaan sekä yhteistoiminnassa mm. kuntien kanssa. Rahoitusmallin ja sen osien tarkastelua on suotavaa tehdä yhdessä hyvinvointialueiden kanssa, jotta voidaan varmistua aidosti alueiden tarveperusteisesta rahoituspohjasta ja siten mahdollisuudesta turvata alueen palvelut.

Hyte-kertoimella saatavan rahoitusosuuden on tarkoitus olla kannusteellinen hyvinvointialueille ja hallitusohjelman mukaisesti hyvinvointialueilta odotetaan painopisteen siirtämistä ennaltaehkäisevään ja varhaisen vaiheen palveluihin. Näin ollen hyte-kertoimen indikaattoreiden ja taustalla olevien tietojen on oltava linjassa ja tietotuotannon toteuduttava laadukkaasti. Lisäksi myös indikaattoritietojen sisältöjä olisi tarpeen kehittää yhteistyössä hyvinvointialueiden kanssa, jotta indikaattorit ohjaisivat määrän sijaan laatua ja vaikuttavia palveluja.

Esityksestä ei käy ilmi indikaattorien mittausprosessi, jonka vuoksi mittareiden eksakti arviointi on vaikeaa. Jotta hyvinvointialueilla olisi mahdollista tarkastella oman alueensa tuloksia arvioinnin aikana, joka kannustaisi oman toiminnan tarkasteluun ja kehittämiseen, olisi tärkeää täsmentää mittausprosessia siten, että alueet voisivat havaita riittävän ajoissa joko puutteet palveluprosesseissa tai tietotuotannossa. Etelä-Savon hyvinvointialue pitää tärkeänä sitä, että hyte-kertoimien laskenta toteutuu mahdollisimman ajantasaiseen tietoon perustuen (kahden vuoden tietoihin perustuva laskenta ei välttämättä ole perusteltua alkuvaiheen jälkeen). Pidämme myös tärkeänä tietotuotannon kehittämistä siten, että mittaritietojen tuottaminen palvelee THL:n ja hyte-kertoimen laskemista sekä hyvinvointialueiden ja yhteistyökumppaneiden toiminnan kehittämistä. Lisäksi tarvitaan selkeät kansalliset kirjaamisohjeet, jotta lähdeaineisto saadaan mahdollisimman laadukkaaksi ja yhdenmukaiseksi.

Tulosindikaattoreille on asetettu tavoitteet, jotka THL:n asiantuntijaryhmä on asettanut. Näkemyksemme mukaan asiantuntijoiden asettamat tavoitteet ovat perusteltuja, joskin näemme tällä hetkellä tavoitteen hyvin haasteellisena saavuttaa. Hyvää kuitenkin on se, että tulosindikaattorien saavuttaminen kannustaa hyvinvointialueita laajempaan monialaiseen yhteistyöhön esimerkiksi alueen kuntien kanssa. Toimeentulotuen saamista koskevan indikaattorin sisältömuutos on kannatettava.

Toimintaindikaattoreista tavoite-arvo on asetettu ainoastaan MPR-rokotuksille ja muiden osalta perustelumuistiossa todetaan, ettei tavoitearvoja ole tarkoituksen mukaista asettaa. Tämän osalta toivoisimme lisätietoa hyte-kertoimen laskentaan liittyen.

2. Huomionne ehdotetuista pelastustoimen riskikertoimen tekijöistä ja niiden painokertoimista (4 §)?

Asetuksen 4 §:ään esitetään lisättäväksi kaksi uutta riskikohdetta tai toimintaa, jotka nostaisivat pelastustoimen riskiluokkaan III ja IV kuuluvan ruudun painokerrointa. Näitä olisivat matkailutoiminta sekä toiminta, jossa on kohonnut riski öljy- tai aluskemikaalivahingolle.

Etelä-Savon hyvinvointialue haluaa nostaa esille myös kausiasukkaiden ja saaristossa asuvien merkityksen hyvinvointialueen palvelutuotantoon. Etelä-Savossa asuu saaristossa yli 5700 pysyvää asukasta. Se vaikuttaa erityisesti pelastustoimen ja ensihoidon palveluissa, kun välimatkat ovat pitkiä ja hyvinvointialue on varautunut toimimaan vesien rikkomalla alueella kaikkina vuodenaikoina kelirikko mukaan lukien. Kustannuksia nostava tekijä on, myös välimatkojen vuoksi, kattavan palveluverkon ylläpito (sotokeskukset, pela, ikäpalvelut) ja matkakustannukset (asiakkaat, henkilöstö). Nyt esitetty riskikohde ”majoituskohteet” ei nosta esille lainkaan vapaa-ajan asutusta, joka erityisesti Etelä-Savossa kuormittaa palveluja ja muuttaa alueen riskitasoa.

Etelä-Savon hyvinvointialueen näkemyksen mukaan pelastustoimen riskikertoimen laskennassa on jatkossa huomioitava kausiväestön määrä ja saaristaisuus ja niiden aiheuttama muutos alueen riskeissä. Etelä-Savossa vapaa-ajanasuntoja on yhteensä noin 46 000, joista peräti 64 % (noin 29 000 kpl) on Etelä-Savon hyvinvointialueen ulkopuolella asuvien omistamia. Suomen maakunnista Etelä-Savon väkiluku vaihtelee eniten vuoden aikana, sillä kausiväestö on maakunnassa suuruudeltaan yli kaksinkertainen tilastoituun väkilukuun nähden. Vuoden aikana väkiluvun vaihtelu on suurta, sillä esimerkiksi Etelä-Savossa on heinäkuussa keskimäärin 83 000 asukasta enemmän kuin virallisessa väestötilastossa. Voidaan ajatella, että maakuntaan ”syntyy” siten heinäkuussa kaksi keskisuurta kaupunkia.

3. Muut mahdolliset huomionne asetuksesta?

Rahoituslaissa ja sen muutoksissa pidämme tärkeänä kannusteperusteisuutta ja sen vaikutuksia hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyöhön. Hyte-kertoimen kehittämisessä on kuitenkin huomioitava, että rahoituksen perusteena käytettävien indikaattoreiden tulee olla laskentaperusteiltaan mahdollisimman yksinkertaisia ja läpinäkyviä sekä huolehdittava kerättävän pohjadataan laadusta. Tässä vaiheessa on vielä aikaista arvioida mallin todellisia vaikutuksia.

Pelastustoimen kannalta rahoitusmallissa tulee saada esille sellaiset riskitekijät, jotka alueella oikeasti vaikuttavat palvelutuotannon tarpeisiin, resursseihin ja kustannuksiin. Nämä eivät ole samankaltaisia kaikkien maakuntien alueella. Alueelliset erityispiirteet ja niiden riskipainotukset vaikuttavat näihin merkittävästi ja sen vuoksi nämä tulisi tarkastella aluekohtaisemmin.

Teittinen Mari

Etelä-Savon hyvinvointialue - Mari Teittinen, strategiapalvelut, Seppo Lokka
Pelastustoimi